Startbijeenkomst 'gebruiksadviezen diffuus lood'

Locatie: Zandtrechters-RuimteUtrecht , Veilinghavenkade 4-6-8, Utrecht
Datum: 14 maart 2019
Tijdstip: van 09.00 tot 12.30 uur

1 Aanleiding voor dit overleg & doelstelling van het project

Aanleiding voor dit overleg was het starten van onderzoek naar de effectiviteit van gebruiksadvies bij diffuus lood. De genodigden zijn binnen hun gemeente of provincie bij dit onderwerp betrokken. Bij het onderzoek is hulp van GGD, gemeenten en provincies nodig om dit vorm te geven hun is daarom hard nodig. Het onderzoek gaat uitgevoerd worden in één gemeente in twee wijken die sterk verschillen in inkomen & opleiding. Ook willen we van elkaar leren in een Community of Practice en na afloop van het onderzoek de methodologie en de ontwikkelde communicatiemiddelen breed ter beschikking stellen via een communicatietoolkit. Voor dit onderzoek is binnen het uitvoeringprogramma afgesproken dat provincies en gemeenten een aanzienlijk deel uit eigen middelen (inkind) zullen bijdragen. Jeroen leidde het gezelschap door de bijeenkomst. Gestart werd met een voorstel rondje vervolgens een presentatie over het project met daarin de onderdelen: Lokaal onderzoek, Community of Practice en Communicatie Toolkit

2 Kernteam & Community of Practice

Wie doet er mee aan het kernteam? Belangstellenden schreven hun naam op. Else Niesing, René Smolders en 5.1, 2, e (misschien, afhankelijk of het gemeente is in IJsselland of Twente) gaven aan interesse te hebben voor de kerngroep. De Provincie NH-ZH-UT werken samen in de beleidvorming over dit onderwerp en stemmen onderling af wie deel neemt in het Kernteam. Gemeenten zullen onderling afstemmen wie/aantal aan kernteam zal deelnemen (Actie René?). De andere deelnemers vormen de Community of Practice.

Deelnemers geven ideaalplaatje van een groep met partners (Community of Practice) om samen te leren? Zij deden dit door geeltjes met ideeën te plakken op een vel papier. Dit leverde de volgende resulaten:

Voorlopers	Heeft plannen, net gestart	Moet nog beginnen	Overig, maar kan kennis inbrengen
Groep 1			
• PZH Sander Janssen • 5.1, 2, e GGD-Rotterdam Rijnmond • Desiree Gotink & 5.1, 2, e gemeente Rotterdam • Provincie Utrecht, Reinier Besemer • Hilversum? • Han de Rijk, Omgevingsdienst Regio Utrecht • Michiel Eijndhoven., Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied • Zeeland • Anne van Gelder, Rotterdam • Uitvraag ROM netwerk (gemeentelijk kennis en discussienetwerk van de VNG)?	• Gemeente Ronde Venen Esther van Leeuwen, 5.1, 2, e Leeuwen	• Kleine gemeenten, toemaakdek gebieden • Aantal provincies en veel gemeentes	• Communicatie mensen/collega's • VITO/OVAM, 5.1, 2, e of 5.1, 2, e (cases Vlaanderen) • Adviesbureaus, Tauw (Martijn Mekkink of 5.1, 2, e • Communicatie medewerkers Rotterdam • Communicatie medewerkers regio gemeenten • Andere werkvelden (risico's en communicatie) • Kempen • Leeflaag (check)
Groep 2			
• Gemeente Rotterdam • Gemeente Zaanstad	• Gemeente Zwolle, Ab Brand en Floor Elsacker (Tauw).	• Gemeente Sittard (lood ontkennen)	• Gemeente Amersfoort • Gemeente Hilversum

• Gemeente Arnhem • Gemeente Amsterdam • Provincies Noord-Holland, Zuid-Holland & Utrecht	GGD: 5.1, 2, e • Gemeente Middelburg samen met provincie, 5.1, 2, e 5.1, 2, e • Gemeente Rheden, Saskia 5.1, 2, e	• Gemeente Maastricht (lood ontkennen)	

3 Wensen, verwachtingen en toelichting hierop?

De vraag aan de deelnemers wat hoop je dat er in dit project bereikt wordt en waarom? Gaf een scala aan uit een lopende wensen, die we als volgt samenvatten:

1	Inzichten de effectiviteit van gebruiksadviezen en de factoren (ook in theorie) die hieraan bijdragen in verschillende wijken. Duidelijkheid over de correctheid van assumpties	Vrijwel alle aanwezigen
2	Uniformiteit in de manier van handelen binnen verschillende gemeenten	
3	Hoe kan je differentiëren in de effectiviteit van gebruiksadviezen tussen wijken, provincies, geografische gebieden	
4	Wat zijn de meest handige communicatieroutes: via gezondheidszorg, via de woningbouw. Hoe wordt de boodschap het best geborgd	
5	Hoe kan je het bewustzijn van de gebruikers van tuinen vergroten?	
6	Toetsen wat er wel en wat geen zin heeft. Aanmoediging aan 5.1, 2, e om het onderzoek in Rotterdam te publiceren	
7	Dat mensen minder lood binnen krijgen. Literatuur onderzoek laat vooralsnog niet zien dat dit het geval is. In dit onderzoek gaan we er van uit dat er een relatie is tussen verminderen van blootstelling en lood in bloed	
8	Daarnaast is het een recht van burgers om te weten over het milieuprobleem. (Verdrag Aarhus, betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter betreffende milieuaangelegenheden). Je bent als gemeente dus verplicht te communiceren over diffuus lood als daar aanleiding toe is.	
9	Uitvinden of het zin heeft om te communiceren over diffuus lood, of het op een andere manier kan en of dit werkt	
10	Een goede vraagstelling	
11	Hoe zorg je bij specifieke doelgroepen voor gedragsverandering?	
12	Hoe kunnen we op een integrale manier communiceren over de gezondheidseffecten van diffuus lood, waarbij er ook aandacht is voor bijvoorbeeld klimaat (belang van waterbergende tuinen), lood in waterleidingen en gezondheidswinst door bewegen?	Meerdere personen
13	Wat is het toepassingsgebied. Dus bij welke waarden van bodemverontreiniging zijn gebruiksadviezen van toepassing?	
14	Hoe kan je communicatie combineren met daadwerkelijk onderzoek, waarbij bijvoorbeeld met een XRF-bus gratis of tegen een kleine vergoeding bodemonderzoek gedaan kan worden? Lang niet iedereen blijkt dit te willen	
15	Eerlijk zijn over de veranderingen in de verantwoordelijkheid voor diffuus lood in de bodem t.g.v. de omgevingswet	

4 Intermezzo: onderzoek in Rotterdam

5.1, 2, e van de GGD Rotterdam-Rijnmond vertelde over de resultaten en ervaringen van de gemeente Rotterdam in een onderzoek naar de effectiviteit van gebruiksadviezen. De resultaten zijn erg voorlopig en nog niet gepubliceerd. Het onderzoek concentreerde zich rond de volgende vragen:

- Of de informatiefolder met gebruiksadviezen ontvangen, gelezen en begrepen is?
- Of de gebruiksadviezen toegepast worden
- Of sommige adviezen makkelijker toegepast worden dan anderen
- Of er belemmeringen ervaren zijn bij het toepassen

Het onderzoek is uitgevoerd met een vragenlijst door OBI (Onderzoek en Business Intelligence). Onderzoek onder twee verschillende groepen (daadwerkelijk onderzoek of niet). De folder werd met de vragenlijst meegestuurd. Er is een grote steekproef getrokken onder huishoudens die geïnformeerd zijn over bodemonderzoek.

De respons was behoorlijk goed (22 procent in de groep zonder onderzoek en 27 procent in de groep met onderzoek). Binnen kort volgt de rapportage.

5 Onderzoek naar effectiviteit van gebruiksadviezen onderzocht

Liesbeth Claassen RIVM gaf een presentatie over de effectiviteit van gebruiksadviezen, zoals dit gevonden wordt in een systematische review van dit onderzoek in het domein milieu en gezondheid. In haar presentatie gaat ze in op de volgende vragen:

- Wat is onderzocht?
- Resultaten review
    - Kwaliteit
    - Wat weten we van het bereik en effecten?
    - Lessons learned
- Inhoud van de communicatie
- Mogelijke barrières
- Voorbeeld ‘Let op Lood’- folder Zaanstad

Uit de presentatie volgt dat er veel wordt gecommuniceerd over gezondheidsrisico’s, maar dat de effectiviteitsstudies beperkt zijn. Als ze er zijn richten ze zich op heel specifieke contexten. Bijvoorbeeld in een medische setting of t.b.v. rampen, ziekte uitbraken, voedselveiligheid, straling en giftige stoffen

Het onderzoek naar effectiviteit is overwegend kwantitatief en richt zich op de effectiviteit van folders, media en direct contact. Het onderzoek evalueert de communicatie, vraagt naar kennis en risicopercepties en inventariseert de gedragsintenties. In de review wordt de kwaliteit van alle 24 studies als zwak beoordeeld. Op basis van de review en meer generieke kennis over risicocommunicatie zijn specifieke lessen over de manier waarop de communicatie ingericht zou moeten worden te trekken (zie de presentatie voor meer toelichting). In de folder voor Zaanstad staan een aantal zeer specifieke adviezen. De vraag blijft echter wanneer je de communicatie van gebruiksadviezen als effectief kan beschouwen. Daar hebben we in het project een definitie voor nodig.

6 Zicht op netwerken, kanalen en gemeenten ter verspreiding van de boodschap

Met behulp van Mentimeter gingen we met elkaar in gesprek over de manier waarop we de boodschap zouden kunnen verspreiden. In figuur 1 een vergelijking van een aantal mogelijkheden. In het gesprek werden ook andere mogelijkheden genoemd zoals tuincentra, woningcooperaties, huis-aan-huis, Centrum voor Jeugd en Gezin (zie de pdf met alle resultaten van de Mentimeter).

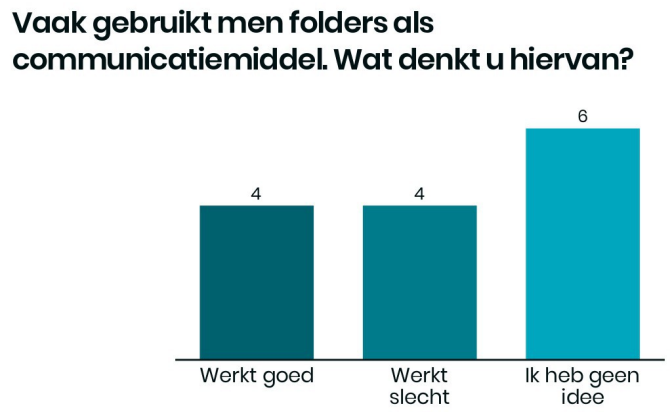
Figuur 1: Communicatie netwerken vergeleken

13

We bespraken ook kort nog even wat de aanwezigen dachten over het gebruik van folders (figuur 2). Dat riep een wat gemêleerd beeld op. Een aanzienlijk deel van de aanwezigen had ook geen duidelijk idee of dit goed werkt of niet

Figuur 2: Folders als communicatiemiddel

14

Als nadeel werd genoemd dat het ouderwets is, veel tijd kost om te lezen en de indruk kan wekken dat er inefficiënt met overheidsgeld omgegaan wordt. Ter verdediging werd aangevoerd dat het altijd beter is dan niet communiceren en dat een folder in combinatie met een informatiebrief een zinnige aanpak is.
In het gesprek werden nog allerlei suggesties voor andere communicatiemiddelen gedaan zoals infographics, (bewoners)brieven en keukentafelgesprekken

Voor de gemeente waarin we het onderzoek zouden kunnen houden, kwamen een aantal opties, maar daar kwamen we op dat moment niet uit. Afgesproken werd dat we een set criteria opstellen, waaraan gemeenten in het onderzoek moeten voldoen. Op basis daarvan kunnen we tot transparante besluitvorming komen. In het gesprek kwam aan de orde dat zo'n gemeente enige omvang moet hebben en dat het van belang zou kunnen zijn of het een gemeente betreft die de grondsanering subsidieert of niet.

7 Vervolg stappen

- Criteria opstellen waar gemeente of gemeentes aan moeten voldoen waar het onderzoek uitgevoerd gaat worden
- Samenwerkingsruimte op starten

- Relevante documenten delen via samenwerkingsruimte, zoals bestaand communicatie materiaal
- Provincies stemmen af wie in de kerngroep participeert
- Gemeentes stemmen af wie in de kerngroep participeert